

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

A.

1. Λυρισμός:

- «ντυμένος την αχλύ και τη δόξα ενός τέτοιου σεληνόφωτος»: εξαιρετική λυρική σύλληψη της μορφής του θεού, ντυμένου με το υποβλητικό αλλά και αχνό φως του σεληνόφωτος.
- «μιας μικρής φίλης μου ροδακινιάς όλο φως και ροζ λουλουδία»: γεμάτη λυρισμό εικόνα της παιδούλας – φίλης της ηρωίδας.

2. Παρομοιώσεις:

- «σα να μην είχε τίποτα να κλείσει ή να κρατήσει»
- «σαν το σκουφί που φοράνε οι εργάτες».

3. Εικόνες:

- «- μian αμμουδιά στρωτή, νοτισμένη, στιλβωμένη από φεγγάρι» (ποιητική εικόνα)
- «τίποτα σπόρους λουλουδιών ή χαμομήλι μαζεμένο στους αγρούς με το λιόγερμα» (λυρική εικόνα).

4. Προβολή ασήμαντων καθημερινών πραγμάτων.

- Αναφορά στην «ξεκοιλιασμένη πολυθρόνα»
- Αναφορά στα «παλιά λουστρίνια» της ηρωίδας (Και τα δύο αποτελούν σύμβολα φθοράς).

B1.

α. Στίχος 64: «συγχώρεσε μου αυτά τα λόγια – κακή συνήθεια».

στίχοι: 79-80: «και δε φοβάμαι αυτή την έκφραση, γιατί εγώ πολλές ανοιξιάτικες νύχτες συνομίλησα άλλοτε με το θεό που μου εμφανίστηκε».

Στίχος 82: «και πολλούς νέους, πιο ωραίους κι από σένα ακόμη του εθυσίασα».

Στίχοι 98-100: «γράφοντας ένδοξους στίχους στα γόνατα του θεού, στίχους που, σε διαβεβαιώ, θα μείνουνε σα λαξευμένοι σε άμεμπτο μάρμαρο πέρα από τη ζωή μου και τη ζωή σου, πέρα πολύ. Δε φτάνει»

β. Στο στίχο 64, η Γυναίκα κάνει λόγο για την ποιητική διάσταση της ύπαρξης της, που την παρασέρνει να μιλά με λυρικές εικόνες. Η φράση «κακή συνήθεια» αποτελεί έναν υπαινιγμό της ώριμης Γυναίκας για τις δυσκολίες που προξένησε η ποίηση στην επικοινωνία της με τους άλλους.

Στους στίχους 79-80, η Γυναίκα δηλώνει ότι η χρήση μεγαλόστομων λυρικών εκφράσεων στην ποίηση της δεν αποτελεί ιεροσυλία, μιας και η ικανότητα της ποιητικής δημιουργίας αποτελεί θείο χάρισμα. Εδώ γίνεται έμμεση αναφορά στο ποιητικό ταλέντο της και στη σχέση της ποίησης με τη θρησκεία.

Στο στίχο 82, η ηρωίδα τονίζει ότι για να είναι ολοκληρωτικά αφοσιωμένη στη θρησκευτική ποίηση, αρνήθηκε την αγάπη πολλών ωραίων νέων. Στο στίχο αυτό, ο Ρίτσος εκτός του ότι προετοιμάζει τον αναγνώστη για τα όσα θ' ακολουθήσουν στους στίχους 98-100, πιθανότατα, δηλώνει

υπαινικτικά ότι η σχέση του καλλιτέχνη με τη δημιουργία του δεν αποτελεί πάρεργο, απεναντίας αυτή απαιτεί την ολοκληρωτική και αδιαίρετη αφοσίωση του.

Στους στίχους 98-100, ο Ρίτσος προβαίνει σε μια έμμεση αρνητική κριτική του δόγματος «η Τέχνη για την Τέχνη», και της ιδεαλιστικής ποίησης, που βρίσκεται μακριά από τον άνθρωπο και τα προβλήματά του. Οι στίχοι της ηρωίδας, οι λαξευμένοι σε άμεμπτο μάρμαρο, συνθέτουν μια ποίηση απαστράπτουσα, «αθάνατη», αλλά και απομακρυσμένη από τη ζωή, ψυχρή, χωρίς τη ζεστασιά της επικοινωνίας, ποίηση με μυρωδιά θανάτου (το μάρμαρο συνειρμικά θυμίζει θάνατο). Η Γυναίκα με τα Μαύρα διαπιστώνει με πικρία ότι η ποίησή της την έφερε κοντά στο θεό, αλλά την αποξένωσε από τους ανθρώπους, από τη χαρά της σάρκας.

Έτσι, η φράση «Δε φτάνει» αποτελεί την κατακλείδα αυτού του απολογισμού: η ποίηση δεν κατόρθωσε να δικαιώσει την ύπαρξη της, η ποίηση δεν είναι αληθινή ζωή, αλλά υποκατάστατό της.

B2.

Στο απόσπασμα αυτό ξετυλίγεται ο οδυνηρός απολογισμός της ζωής της Γυναίκας με τα Μαύρα.

Στην αρχή η προσοχή εστιάζεται στην πολυθρόνα (στ. 44 – 45: «λέω για την πολυθρόνα ... ονειρεύεσαι ό,τι τύχει») που αποκτά διαστάσεις συμβόλου: συμβολίζει την εποχή των ονείρων. Η γυναίκα ήταν ευχαριστημένη να κλείνει τα μάτια και να ονειρεύεται την ομορφιά της ζωής, αντί να την ζει άμεσα, άνθρωπος της ονειροπόλησης, της φαντασιακής φυγής και όχι της δράσης («πανί ψαρόβαρκας», στοιχείο ονείρου, φυγής). Η εικόνα «μια αμμουδιά στρωτή .. φεγγάρι» ενδεικτική του νεανικού πάθους, της ερωτικής διάθεσης.

Μέσα από την αναδρομή στο παρελθόν αποκαλύπτεται ολόκληρη η ζωή της: η μανία και η ιδιοτροπία της για τα μαντήλια, το τελικά ατελέσφορο μουσικό της ταλέντο (ενδεικτικά γνωρίσματα της αριστοκρατικής της καταγωγής), τα ανέκπληρωτα όνειρα των γονέων, τα ανέμελα παιδικά χρόνια.

Η ηρωίδα της ποιητικής μας σύνθεσης είναι μια ιδεαλίστρια ποιήτρια. Έχει εκδώσει ποιητικές συλλογές, θρησκευτικής μάλιστα πνοής. Πάντα είχε μια ιδιαίτερη σχέση με το θεό, στο όνομα του οποίου αρνείται τις ερωτικές χάρες της νεότητας (στ. 82). Στους στίχους 84 – 88 θυμάται τη νιότη της, τα κάλλη της, τον πόθο των αντρών, τους πειρασμούς που την πολιορκούσαν. Ωστόσο είναι εμφανές ότι η γυναίκα προτίμησε να υποτάξει τη φύση και να νικήσει τον ίδιο της τον εαυτό παλεύοντας τα ένστικτά της. Στους στίχους 95 – 97 με θλίψη αναλογίζεται πως πέρασε τη ζωή της στη μοναξιά, που εξακολουθούσε να είναι βασανιστική και στη διάρκεια του γάμου της. Η ποίηση, το καταφύγιο των μοναχικών και ευαίσθητων ανθρώπων, δεν τη βοήθησε να πλησιάσει τον κόσμο. Οι επιλογές της την απομάκρυναν από τη ζωή, την πραγματικότητα, τους ανθρώπους. Με πικρία ομολογεί ότι έζησε μια στερημένη ζωή, το παρελθόν την έχει απογοητεύσει και προσβλέπει με ελπίδα στο μέλλον.

Γ.

Η γυναίκα επιστρέφει στο τραγικό παρόν. Το σπίτι είναι ο ασφυκτικός χώρος που αποτελεί για την ηρωίδα το αδιέξοδο της προσωπικής της ζωής. Η

φθορά της πολυθρόνας αισθητοποιείται με ρεαλιστικές λεπτομέρειες «ξεκοιλιασμένη», «οι σκουριασμένες σούστες, τα άχερα», που λειτουργούν ως σύμβολα εγκατάλειψης και παρακμής. Στους στίχους 67-68 διακρίνουμε μια διάθεση υπεκφυγής, ενδεικτική της στάσης της γυναίκας απέναντι στη κατάρρευση: απραξία, παραίτηση. Η δικαιολογία είναι έτοιμη: δεν υπήρχε καιρός (ο χρόνος που περνάει), τα χρήματα (φτώχεια), διάθεση (απόγνωση, κακή διάθεση). Στη συνέχεια, το θέμα της πολυθρόνας συνδέεται με το μοτίβο του φεγγαριού που κυριαρχεί στο ποίημα: το άσπρο σεντόνι, σύμβολο πένθους, τη φοβίζει καθώς πέφτει πάνω του το φως του φεγγαριού. Ο συνειρμός της ανακαλεί με μια ποιητική αναφορά (στ. 72) τα αγαπημένα της πρόσωπα που έχουν φύγει από τη ζωή αφήνοντάς τη μόνη.

Δ. ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

Στη «Σονάτα», η γυναίκα προσπαθεί να αποσπάσει την προσοχή του νέου από τη φωτογραφία, που προφανώς, απεικονίζει την ίδια σε νεαρή ηλικία, εστιάζοντας στην πολυθρόνα, η οποία αποκτά διαστάσεις συμβόλου: συμβολίζει την εποχή που η ηρωίδα, νέα και όμορφη, είχε δικαίωμα στο όνειρο («κάποτε υπήρξε νέα και αυτή»). Την εποχή που δεν είχε παραιτηθεί από τη ζωή, που είχε φιλοδοξίες, αλλά και που αρεσκόταν να ζει με ψευδαισθήσεις, να αποφεύγει την πραγματικότητα, να αρνείται τις προκλήσεις της ζωής.

Η προσπάθειά της αυτή αντικατοπτρίζει τη ντροπή της για την τωρινή της κατάσταση, αλλά και τη μετάνοιά της για την ανόητη στάση της στη ζωή: απαρνήθηκε τις χαρές του έρωτα «για χάρη του Θεού», αλλά διαπιστώνει πως η αφοσίωσή της σ' αυτόν δεν αρκεί για να δικαιώσει την ύπαρξή της. Απαρνήθηκε τη ζωντανή επαφή με τον κόσμο «για χάρη της ποίησης», αλλά ούτε η ποίηση μπόρεσε να γεμίσει το κενό της μοναχικής (και ανιαρής πλέον) ζωής της.

Στο «Ένας γέρος», ο καταπονημένος από τα χρόνια γέροντας, βυθισμένος «στων αθλίων γηρατειών την καταφρόνια», μετανοεί για όσα δεν έκανε όταν μπορούσε, τότε που «είχε και δύναμι και λόγο, κ' εμορφιά». Σκέφτεται πόσο μικρό είναι το διάστημα που χωρίζει την τωρινή του κατάσταση από τη νιότη (όπως και η Γυναίκα με τα μαύρα, όταν κοιτάζει τη φωτογραφία) και πόσο ανόητος υπήρξε, τότε που νόμιζε πως θα 'ταν για πάντα νέος, που συνήθιζε ν' αναβάλλει για «Αύριο» τα σπουδαία. Επιρρίπτει δε την ευθύνη για τις «χαμένες ευκαιρίες» της ζωής του στη «Φρόνηση», στη «γνώσι» του την «άμυαλη» (η ηρωίδα της «Σονάτας» στη «σοφία» της ποίησης και της «αφοσίωσης στο Θεό»). Τέλος, ο γέρος «αποκοιμάται», μιας και το μόνο που του απομένει είναι ν' αναπολεί και να κάνει πια απραγματοποίητα όνειρα [η Γυναίκα με τα Μαύρα ονειρεύεται τη φυγή από τον κόσμο της («Άφησέ με ν' ρθω μαζί σου»), αν και έχει χάσει κάθε ελπίδα για μίαν άλλη ζωή].

**Επιμέλεια: Παρασκευαΐδου Ολυμπία – Φιλόλογος
Τσακίρογλου Σπύρος – Φιλόλογος**

Για δεύτερη φορά επιλέγεται η «Σονάτα του σεληνόφωτος» του Γ. Ρίτσου. Τα θέματα της Λογοτεχνίας προσφέρονται για αξιόλογες επιδόσεις από τους καλά διαβασμένους μαθητές.

Παρασκευαΐδου Ολυμπία – Φιλολόγος
Τσακίρογλου Σπύρος – Φιλολόγος

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΟΜΠΩΝ
ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ - ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ